شارە مێرووڵە

جەبار سابیر
(سلێمانی)

خاوەنی ئەم ڕۆمانە (دۆریس لیسینگ)ە، ضیاءالدین ترانی کردوویەتی بە فارسی. ئەو خانمە ئینگلیزەی ساڵی پار خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبی پێبەخشراو بەو تەمەنە زۆرەیەوە کەوتەوە ناوان. یازدەمین ژنە، کە نۆبڵی وەرگرتبێ، (دۆریس لیسینگ) لە کرمانشای ئێران لە دایک بووە و لە ئەفریقیا گەورەبووە، باوکی کارمەندی بانک بووە و لە سەردەمی ڕەزاخان لە ئێران وەک پسپۆڕێک لەو بوارەدا کاری بۆ کردوون. چەند ساڵێک دوای هاتنە دنیای لیسینگ بۆ هەمان کار و بە ماڵەوە ڕوودەکەنە ڕۆدیسیای ئەوساو زیمبابۆی ئەمڕۆی سەر بە کیشوەری ئەفریقیا.

چەندین ڕۆمانی تری هەیە لەوانە (گەڕانەوە بۆ نیشتمان، چیرۆکە ئەفریقیاییەکان، گیاکان گۆرانی دەڵێن، نەریتی خۆشویستن، شاری چوار دەروازە، هاوین پێش تاریکی، دەفتەری زێڕین، شارە مێرووڵە).

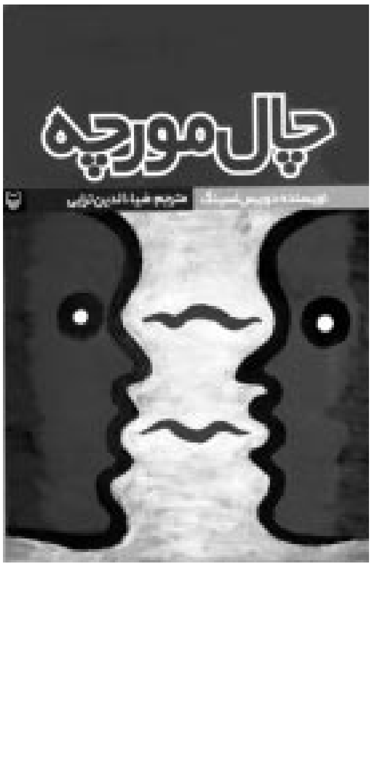

(شارە مێرووڵە) یەکێک لە ڕۆمانە جوانەکانی ئەم خانمەیە کە تێیدا هەستی مرۆیی دەگاتە لووتکە. ئەم ڕۆمانە باس لە چەوسانەوەی ڕەش پێستەکانی کیشوەری ئەفریقیا دەکات بەهۆی سیاسەتی (ئەپارتاید)ەوە کە سپی پێستەکان جێبەجێیان دەکردو درێژکراوەی سەدەکانی پێشووتر بوو کە وەک کۆیلە مامەڵەیان لەگەڵ دەکرا. شوێنی ڕووداوەکان زیمبابۆی ئێستاو ڕۆدیسیای جارانە کە ڕۆماننووس لە کۆتایی چلەکاندا بەهۆی خێزانەکەیەوە لەوێ نیشتەجێ بووە. ئاغای مەکین تاش دەوڵەمەندێکی ئینگلیزەو لەو وڵاتە بەشوێن ئاڵتووندا دەگەڕێت. ئەم پیاوە ژن و ماڵی نییەو هەر بەشوێن پارەدا دەگەڕێ. کۆمەڵێ کرێکاری ڕەش پێست وەک کۆیلە کاری بۆ دەکەن و ئەمیش بە ئارەزووی خۆی دەیانچەوسێنێتەوە، ژن و پیاوێکی سپی پێستیش لەگەڵ ئاغای مەکین تاشدان و ژنە کاروباری ناوماڵی بۆ دەکات و پیاوەکەش بەردەستی.

ئەم ژن و پیاوە کوڕێکی

بچووکیان هەیە بەناوی (تۆمی) هەر ئەمیش پاڵەوانی ڕۆمانەکەیەو ڕووداوەکان لە دەوری ئەو دەخولێنەوە.

منداڵێکی تریش لەو دەوروبەرە هەیە بەناوی (دێرک) ئەم منداڵە نە ڕەشە تا سپییەکان بیچەوسێننەوەو ڕەشەکانیش هاوڕێیەتی بکەن، نە سپییە تارەشەکان ڕقی لێهەڵگرن. دێرک تێکەڵەیە، یان دوو ڕەگە، ئەمەش گەورەترین کێشەی بۆ دروست کردووە. مەکین تاش لەبەر ئەوە ڕقی لێیەتی کە ناتوانێ وەک ڕەشەکان کاری پێ بکات و بیچەوسێنێتەوە، دایک و باوکی تۆمیش (کلارک و ئانی کلارک) لەبەر ئەوە ڕقیان لێیەتی کە نەسپییەو نە ڕەشە، ئەمەش بۆ ئەوان کەموکورییە دۆستایەتی بکەن.

ڕەشەکانیش لەبەر ئەوەی وەک خۆیان ڕەش نییە دیسان هاوڕێیەتی ناکەن و ڕۆژانە لەکاتی یاریکردندا ناهێڵن ئەو لێیان نزیک بێتەوەو یارییان لەگەڵ بکات. ئەم حاڵەتە بۆ تۆمیش تارادەیەک وایە، چونکە ڕەشەکان ڕێگە نادەن ئەویش وەک سپی پێستێک و وەک ئەوەی کە لە ئاغای مەکین تاشەوە نزیکە، لێیان نزیک بێتەوەو یارییان لەگەڵ بکات.

بەم جۆرە ئەم دوو منداڵە کە هەریەکەو سەر بەدنیایەکن، لە دنیای منداڵانەی خۆیان بێبەش دەبن، ئەمەش بەهۆی گەورەکانەوە. لێرەوە ئەم دوو منداڵە هاوڕێیەتییەکی پتەو لە نێوانیاندا دروست دەبێت و بەو منداڵییەی خۆیانەوە هەست بەو زوڵمە دەکەن کە لێیان دەکرێت.

لیسینگ لێرەدا کاری لەسەر ڕوحی منداڵ کردووە کە سنوورەکان ناناسێت و دنیای منداڵانەی خۆی دەوێت، ئەم ڕوحەی منداڵ پاکەو دوورە لەهەر تێوەگلان و ئالوودەبوونێک بە بەرژەوەندی و ڕیاکاری و لە دنیای گەورەکانەوە ناگلێ کە پڕە لەبەرژەوەند پەرستی و دووڕوویی. تۆمی و دێرک نوێنەری نەوەی ئایندەی مرۆڤایەتین کە ئەو دەم لیسینگ پێشبینی کردووەو نەخشەی بۆ کێشاوە کە ڕۆژێک دێت ئەو سیاسەتەی گەورەکان دایانڕشتووەو کاری پێدەکەن و پڕە لە چەوساندنەوەو بەرژەوەند پەرستی، لەسەر دەستی منداڵەکان هەڵدەوەشێتەوەو ڕەنگ بۆ دنیایەکی نوێ دەڕێژن کە ئێستا ئێمە بە چاوی خۆمان دەیبینین و جیاوازییەک لەنێوان ڕەش و سپی و دوو ڕەگدا نەماوە.

ئەم دوو منداڵە پێکەوە سالانی سەرەتای منداڵی دەگوزەرێنن و دواتر کاتێکیش تۆمی دەچێتە قوتابخانە بۆ خوێندن و دێرکیش لەبەر ئەوەی دوو ڕەگە، ڕێگەی چوونە قوتابخانەی پێنادرێت کەمێک لەیەکتر دادەبڕێن، بەڵام هەر زوو تۆمی قەرەبووی دەکاتەوەو دوای هاتنەوەی لە قوتابخانە دەچێتە ژێر ئەو کەپرەی کە دێرک دروستی کردووەو هەرچی لە قوتابخانە خوێندوویەتی بە دێرکی دەڵێتەوەو بەم جۆرە دێرکیش دەبێتە هاوشانی ئەو لە خوێندندا. لێرەدا دەبێت سەرنج لەو کەپرە بدەین کە دێرک دروستی کردووە، دێرک دەیتوانی لەماڵی خۆیان هاوڕێیەتی تۆمی بکات و پێکەوە یاری بکەن و دواتر بشخوێنن، بەڵام کاتێک کەپر دروست دەکات و ناچێتە ماڵەوە، ئەوە مانای ئەوەیە کە ئەم منداڵە خوازیاری دنیایەکی ترە جیاواز لەو دنیایەی ڕەش و سپی و دوو ڕەگەکان بۆ خۆیان دروستیان کردووەو بەو هۆیەوەش ڕۆژانە لەیەکتر دوور دەکەونەوە. ئەم دوو منداڵە بۆ داهاتوو دەژین نەک بۆ ڕابردوو، بۆیە ناچنە ماڵەکانەوە، ئەو ماڵانەی پڕە لە چەوساندنەوەو بەرژەوەندی و بازرگانی بەجەستەی مرۆڤەوە، ئەوان لەژێر کەپرێکی لە گژوگیا دروستکراودا نەخشەی دنیایەکی نوێ دەکێشن. ئاغای مەکین تاش و دایک و باوکیشی زۆر هەوڵ دەدەن بەهەر شێوەیەک بێت تۆمی لە دێرک دووربخەنەوە، بەڵام تا دێت تۆمی زیاتر هۆگری دێرک دەبێت و تەنانەت کاتێک ئاغای مەکین تاش دەیەوێ پەیکەرێکی لە قوڕ دروستکراو لە تۆمی بکڕێت و دەکەوێتە مامەڵە لەگەڵیداو پێنج پاوەندی دەداتێ، دواتر دەڵێ تۆمی چی لەو پارەیە دەکەیت؟ تۆمیش لەوەڵامدا دەڵێت: دەیدەمە دێرک.

ئیتر ئاغای مەکین تاش بەرچاوی ڕەش دادەگەڕێت. پاش ماوەیەکی تر هەوڵ دەدەن بەهۆی ناردنی بۆ کیپ تاون بۆ خوێندن لە دێرکی دوور بخەنەوەو پێی دەڵێن تۆ زیرەکی و دەبێت ئیتر بچیت لە کیپ تاون بخوێنی، بەڵام تۆمی لە وەڵامدا دەڵێت بۆچی دێرک نانێرن، یان من و دێرک پێکەوە بنێرن هەرچی من دەیزانم ئەویش دەیزانێت و بگرە لە منیش زیرەکترە. ئیتر هاوڕێیەتی ئەم

دوو منداڵە تا دێت بەهێز دەبێت و لەگەڵ گەورەبوونیاندا ئەویش گەورە دەبێت و هیچ هێزێک ناتوانێ لە یەکتریان دابڕێت.

لێرەدا دەکرێت بەگشتی ئاورێک لە کارەکترەکان و دنیاکەیان بدەینەوە. بەگشتی ئەم ڕۆمانە چوار کارەکتەری سەرەکی هەیەو هەر دەنگی ئەوانیش دەبیسترێت، ژن و پیاوێک و دوو منداڵ، بەتایبەت دەنگی دوو منداڵەکە زۆرتر دەبیسترێت. ئاغای مەکین تاش نوێنەری دنیای سەرمایەداری و هێزی داگیرکارییە کە لە پێناوی تێرکردنی ورگی خۆیدا سڵ لە هیچ بەربەستێک ناکاتەوەو بەم هۆیەشەوە ناویان ناوە (ورگ ئاڵتوون) و ئەو چاڵانەی هەڵیشی دەکەنێ بۆ دۆزینەوەی ئاڵتوون لەلایەن خەڵکە ڕەشەکەوە بە (چاڵی مەرگ) ناونراوە، چونکە خەڵکی تێدا مردووەو ئازایەتییەکی زۆری دەوێت لەوێدا کاربکەیت. ئەم پیاوە هەمیشە بە لۆژیکی هێز دەجووڵێتەوەو هەموو مافێکیش دەداتە خۆی بۆ ئەنجامدانی هەر کارێک ئەگەر پێشێلکردنی مافی خەڵکیش بێت. خانمی کلارک و هاوسەرەکەی واتا دایک و باوکی تۆمی کە لەم ڕۆمانەدا باوکی هەرگیز نەدەرکەوتنی هەیە نە دیالۆگ، نوێنەری دنیایەکن کە تەنیا داکۆکی لەبەرژەوەندی خۆیان دەکەن و هەقیان بەسەر هیچەوە نییەو نایانەوێ ئەوەی لە ئاغای مەکین تاشیان دەست دەکەوێت، بەهۆی منداڵێکی دوو ڕەگەوە لە دەستی بدەن، بۆیە تۆمیان بە مەکین تاش سپاردووەو مەکین تاشیش وەک کوڕی خۆی ڕەفتاری لەگەڵ دەکات و ڕێوشوێنی بۆ دادەنێت. ئەم دوو کارەکتەرە، واتا مەکین تاش و ئانی کلارک، هەردووکیان دوو دەنگی نووساو و نەشازی ڕابردوون و دەیانەوێ دنیا لە جێگەی خۆی بهێڵنەوەو سووڕی گەردوون بوەستێنن، ئەم دوو دەنگە دەنگی سەدەکانی ناوەڕاستن و دژی شارستانیەت و لەگەڵ بەربەرییەتن، بەڵام لەبەرانبەردا دوو دەنگی دلێری تر هەن کە دەیانەوێ دنیا بەپڕتاو لە جێگەی خۆی بسووڕێت و خێرا بڕوات، ئەو دوو دەنگەش (تۆمی و دێرک)ن کە دەنگی بەرزی ناو ئەم ڕۆمانەن و سەر بە دنیای ئەمڕۆن و لەگەڵ شارستانیەتن و دژی بەربەرییەتن. دواهەوڵی ئاغای مەکین تاش بۆ دابڕانی ئەو دوو منداڵە لە یەکتری سەرناگرێت، چونکە کاتێک بەتۆمی دەڵێت بۆ خوێندن لە زانکۆ دەتنێرمە ئایرلەند، تۆمی ڕازی نابێت و دەڵێ هەتا دێرکیش لەگەڵ من نەنێرن ناچم. لە دواجاردا مەکین تاش مل بۆ داواکەی کەچ دەکات و هەردووکیان ڕەوانەی ئایرلەندا دەکات، بەڵام مەرجی ئەوە دادەنێت کە نابێت دێرک بگەڕێتەوە بۆ زیمبابۆی، واتا نایەوێ چاوی بە چارەی بکەوێتەوە. ئەم ڕۆمانە ڕەنگە بۆ ئەمڕۆ تا ڕادەیەک جوانی تێدا نەمابێت، بەڵام بۆ نیو سەدە پێش ئێستا ئەوەندە تەڕو تازەو لەهەمان کاتدا نەگونجاو بووە، ڕەنگە لای زۆرێک لە هاوشێوەکانی وەک مەکین تاش نووسەرەکەشی بەخەڵەفاو لە قەڵەم درابێت.